

Fra bogen: Vild med dansk 9

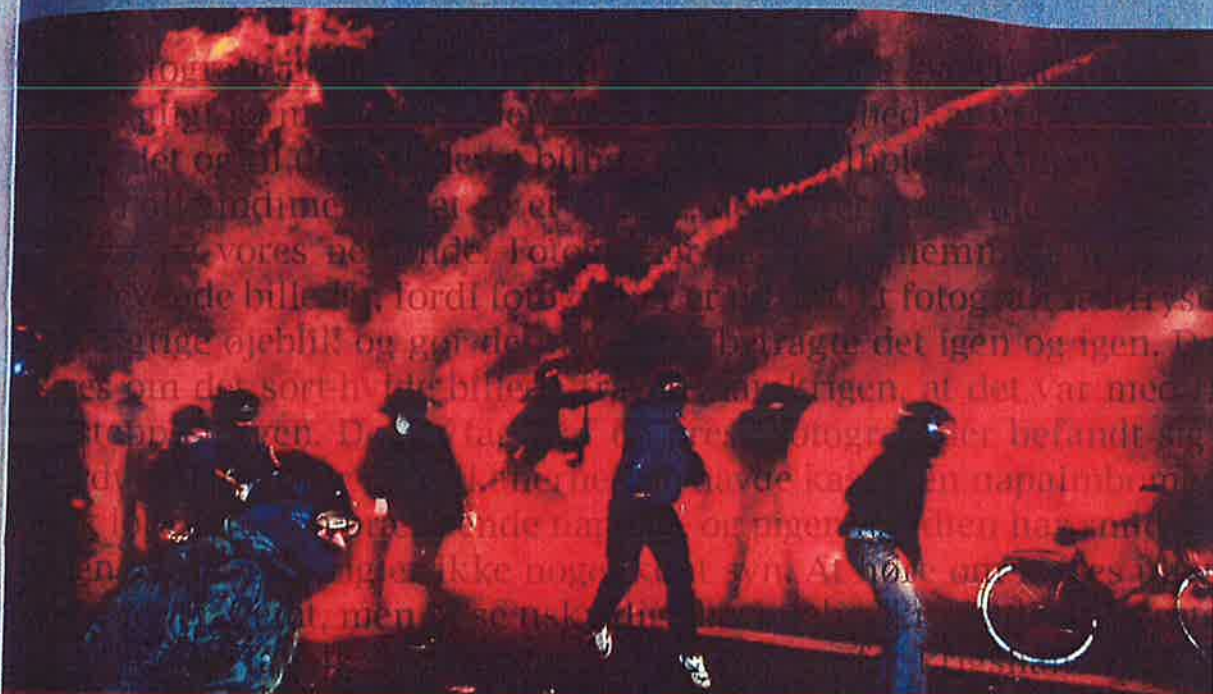
(2009, Gyldendal A/S)

Grundbog - 1. udgave, 2. oplag 2010

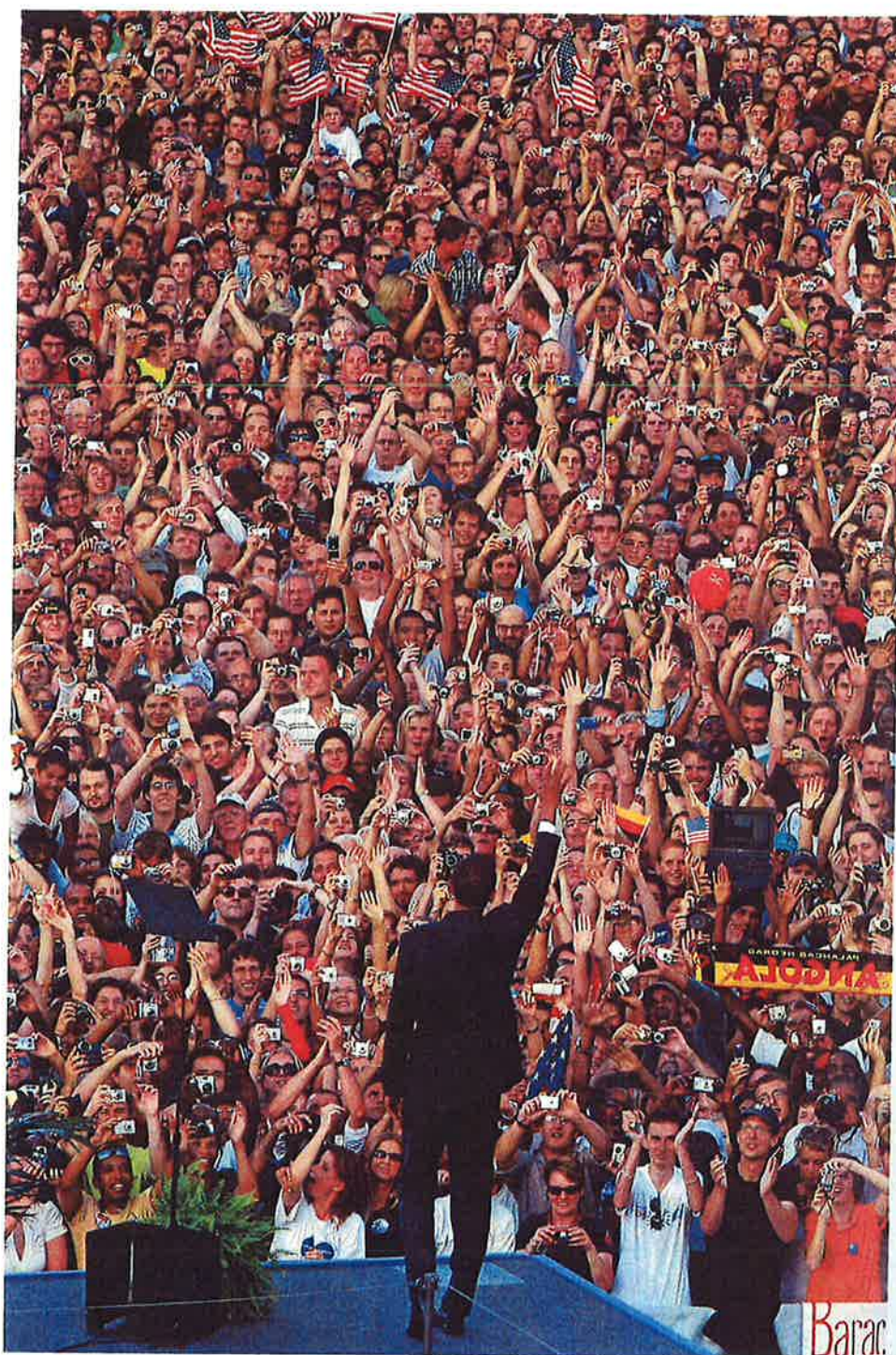
Af: Lise Ammitzbøll, Henrik Poulsen og Dorte Østergren-Olsen

(side 119 - 131)

DEN FOTOGRAFEREDE VIRKELIGHED

Et fotograferende menneskehav forsamlet i Berlin sommeren 2008 for at høre Barack Obama tale som et led i den lange amerikanske præsidentvalgkamp. Foto: Jae. C. Hang

Anders Fogh i et virvar af pressefotografer, februar 2005. Foto: Mads Nissen

Fotografier viser den verden, der er synlig for vores øjne. Fotografier beviser, at vi lever og oplever. At være til stede og høre Barack Obama tale i Berlin som et led i den lange amerikanske præsidentvalgkamp i 2008 må naturligvis foreviges, som I kan se på billedet til venstre.

Pressefotografi leverer nyheder om vigtige begivenheder. I dette kapitel går vi tæt på pressefotografiet og på de virkemidler, det anvender.

Se på ovenstående billede.

- Hvad fortæller det?
- Hvilken begivenhed drejer det sig om?
- Hvem er hovedpersonen?

Alle spørgsmålene kan være temmelig vanskelige at besvare, da billedet mest af alt viser noget om fotojournalistens svære, men spændende, arbejdsbetingelser. Fotografiet er taget på valgnatten i 2005. Anders Fogh ankommer til DGI-

byen i København for at fejre valgsejren med partifællerne. Kan I finde Anders Fogh på billedet?

Evaluering

Kapitlet drejer sig på den ene side om at blive god til at se og nærlæse fotografier, og på den anden side om selv at fotografere og derved opleve fotografiets muligheder og begrænsninger.

Til at dokumentere din viden om fotografi og din kunnen udi at fotografere, må du både anvende logbog/hæfte samt dine egne fotooptagelser.

Husk at nedskrive dine tanker, gemme dine fotografier og de skriftlige produkter undervejs i en portfolio eller mappe.

Et udsnit af virkeligheden

Et fotografi viser et udsnit af virkeligheden. Hold dine hænder op, og sæt pegefingre og tommelfingre mod hinanden, så de danner en firkant. Peg din firkant rundt, og forestil dig, at du tager et billede. Du vil opleve, at der er meget lidt inden i firkanten i forhold til det, der er udenom. En fotograf vælger bevidst eller ubevidst, hvad der skal være i søgeren, og hvad der skal være udenfor. Ved at vælge, hvad der skal med på billedet, fortolker fotografen virkelighe-

Danske og udenlandske aktivister samlet i København for at forberede kampen om ungdomshuset. December 2006. Foto: Jacob Ehrbahn

den. Alligevel viser billedet et udsnit af verden og leverer dermed et dokument af virkeligheden.

*Fotografier udgør beviser, udtaler Susan Sontag, en amerikansk forfatter i bogen *Fotografi*. Er du enig i udsagnet? Hvorfor/hvorfor ikke?*

Skal du tage et billede af din egen arbejdsproces en dag i skolen, kan du vælge at vise dig selv som hårdtarbejdende eller som frikvartershyggende. Lykkedes det at tage et dokumentarisk billede af dig selv som hårdtarbejdende, leverer du et bevis på, at du i løbet af dagen arbejdede hårdt.

Evaluering

I løbet af dette kapitel skal du også dokumentere din egen arbejdsproces fotografisk. Sørg derfor undervejs i kapitlet også for at tage billeder af jer selv, mens I arbejder. Billederne indgår i kapitlets slutevaluering.

Se på billedet ovenfor af Jacob Ehrbahn.

- Hvad viser det?
- Hvilken fortæller det om København i december 2006?
- Hvad fortæller det ikke?

Jan Grarups billede af en pige efter et voldsomt jordskælv i Pakistan, oktober 2005

Se på ovenstående billede af fotografen Jan Grarup, og skriv fem minutters hurtigskrivning om de tanker, billedet sætter i gang i dig.

Beskriv billedet, og hvordan det virker på dig.

Hvad drejer billedet sig egentlig om?

Drøft, hvad billedet betyder for vores forestillinger om katastrofer, nød og elendighed.

To genrer

Al fotojournalistik kan groft sagt inddeles i to hovedgenrer: på den ene side reportage og nyhed, og på den anden side portræt og illustration. De to genrer adskiller sig først og fremmest ved i hvor høj grad, fotografene blander sig i motivet.

I portræt og illustration er det i højere grad tilladt at iscenesætte motivet, mens det i nyhed og reportage er fotografens gengivelse af det, han ser. Reportage- og nyhedsfotografi er altså dokumentarfotografi, fordi det dokumenterer eller viser det, der foregår.

Pressefotos skal være troværdige og gengive virkeligheden. Ord og maleri fortolker verden. Pressefoto viser og dokumenterer verden. Kan pressefotografen flytte rundt på genstande eller selv medbringe og placere rekvisitter i billedet? Det gjorde fotografen Nicolai Fuglsig på et omdiskuteret billede, da han skulle fotografere ofre for atomulykken i Tjernobyl flere år efter, at ulykken var sket. Ofrene lå i en hospitals-seng og lignede almindelige patienter. For at visualisere, at det var atomofre, anbragte Nicolai Fuglsig en glasplade med det radioaktive symbol foran kameraet

Skønt kameraet på en vis måde rent faktisk indfanger virkeligheden og ikke bare fortolker den, er fotografier i lige så høj grad en fortolkning af verden, som malerier og tegninger er.

Susan Sontag, 1973

Læs ovenstående citat, og overvej, hvad det betyder.

Reportage og illustration

Reportage handler om, at fotografen går ud og fotograferer forskellige sider af livet og verden ud fra en vinkel eller et tema. Det kan for eksempel være, at fotografen ønsker at skildre liv og smerte ved at fotografere børnefødsler, og derfor laver han en reportage fra en fødegang. Fotografens billeder bliver efterfølgende lagt i en database.

Et reportagebillede kan blive til en illustration, når det optræder i en ny sammenhæng. Både tegninger og foto-

Den 8. Juni 1972 tager en fotograf dette berømte billede, hvor en amerikanskstøttet sydvietnamesisk pilot bomber flygtende børn, som han fejlagtigt antager at være fjendtlige styrker. Det gode pressefoto fanger øjeblikket, hvor tingene sker, og historien og nyheden kan fortælles. Foto: Nguyen Kong

grafier bruges til at illustrere artikler i avisen. Når et reportagebillede hentes ind i en ny sammenhæng, bliver det til en illustration.

Andre gange er fotografier illustration fra start, fx hvis en fotograf skal tage et billede af en optøet kylling som illustration til at fortælle om salmonella i fødevarer.

Portrætfotos

I portrætfotografiet fotograferes et menneske med henblik på at vise personen

bag, fx politikeren, musikeren, skuespilleren osv. Portrætfotoet kan både være en del af en reportage og fungere som illustration til en portrætartikel.

Kan fotografi flytte meninger?

Kan fotografi ændre folks mening? Det kan være svært at afgøre. Vi ser dagligt så mange billeder af nød og elendighed, at vi har vænnet os til det og til dels er blevet blinde over for indholdet. Alligevel oplever vi alle indimellem at se et billede, der rører vores hjerte og fast-

holdes på vores nethinde.

Fotografier kan være nemmere at huske end levende billeder, fordi fotografier er udsnit. Et fotografi fastfryser det vigtige øjeblik og gør det muligt at betragte det igen og igen. Det siges om det sort-hvide billede fra Vietnamkrigen (se side 125), at det var med til at stoppe krigen. Det er taget af en pressefotograf, der befandt sig i Nordvietnam, hvor amerikanerne lige havde kastet en napalmbombe. Folk løber fra den brændende napalm, og pigen i midten har smidt sit brændende tøj. Krig er ikke noget kønt syn. At høre om kriges uhyrligheder er slemt, men at se uskyldige børn løbe skrigende af smerte, kan virkelig få folk op af stolene og kræve stop for krigshandlinger.

Billeder siger mere end 1000 ord

Billeder siger mere end 1000 ord, lyder et kinesisk ordsprog. Billeder giver mulighed for at sætte tanker i gang. Vi husker bedre billeder, der taler til vores

Se på billedet på side 125, og beskriv, hvad I ser

Hvordan er billedet bygget op? (Forgrund, mellemgrund, baggrund).

Beskriv personerne på billedet. (Bevægelse, kropssprog, ansigtsudtryk).

Hvilken stemning sætter billedet dig i?

Ofre. Efter flere ugers sygdom ligger en afkræftet ung kvinde og ammer sit barn på et hospital i landsbyen Golo i Darfur. April 2005. Foto: Jan Grarup

følelser. Enkle og klare billedskabende budskaber går lige ind i hjertet på os. Sådan er det også med ord. Det er fx derfor, at mange politikere tit taler i enkle budskaber og anvender et væld af sproglige billeder og klicheer så som *Vi må i gang med endnu en kartoffelkur*. Læs - nu skal der spares. Nogle billeder er sværere at aflæse og få en mening ud af end andre. Nogle billeder kræver, at den der kigger har tålmodighed, tænker og stiller spørgsmål til billedet.

Feriestemning. To turlster nyder solen på Patong Beach i Thailand, imens de lokale rydder op - få dage efter den værste naturkatastrofe i nyere tid - tsunamien i Sydøstasien, december 2004. Foto: Martin Lehmann

Se på billedet på side 126 af en afrikansk kvinde med barn. Billedet viser et udsnit af verden og fanger et øjeblik. Hvad synes I om det øjeblik, billedet har fanget?

- Hvilke tanker og følelser vækker billedet i dig?
- Hvad gør billedet ved dine forestillinger om Afrika?
- Mener du, at billedet kan være med til at ændre folks mening? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvilke virkemidler kan fotografiet benytte?

Fotografiet bruger ofte grundlæggende menneskelige følelser og handlinger som venlighed, aggression, sex osv. til at kommunikere med. Fotografiet får derved et sprog, som alle kan forstå og forholde sig til. Selvfølgelig fremstår nogle billeder enkle og mere klare i deres fotografiske virkemidler, men vi mennesker kan også lægge noget forskelligt i det, vi ser. For eksempel kan røde farver både signalere kærlighed og fare, og derfor vil vi aflæse signalerne forskelligt.

Overbefolkning i Filippinerne: Alt for mange mennesker. Alt for lidt plads. Sekund for sekund bliver vi flere og flere mennesker på Jorden. Fra at være 6,5 milliarder i dag forventes vi at blive ni milliarder mennesker inden 2050. Fotografi fra en fødeafdeling på Dr. Jose Fabella Memorial Hospital i Manila. Uvidenhed om prævention er hovedårsagen til Filippinerne's overbefolkning. Foto: Mads Nissen

Fortæl en historie

Ethvert journalistisk fotografi bør indeholde sin egen historie: Portrættet, hvor øjnene fanger læseren og fortæller om personens liv, eller det sjove hverdagsøjeblik, der genkalder læserens egne erindringer. Alle fotografiske historier skal gerne indeholde noget, som læseren kan identificere sig med og genkende fra sit eget liv. Det handler om at overraske og få læseren til at føle noget og tænke videre. Historien er indholdet. De fortælle-mæssige virkemidler er formen, der underbygger og forstærker indholdet. Et velkomponeret fotografi udnytter sit formsprog, så det passer til historien.

Modsætninger

Gode billeder indeholder ofte kontraster eller modsætninger. Disse modsætninger kan både være formmæssige som lys og mørke eller orden og kaos, men de kan også være indholdsmæssige som rige og fattige, mænd og kvinder, politi og demonstranter osv.

Struktur i billedet

Billedets opbygning er vigtig. Et enkelt element kan irritere og ødelægge strukturen. Det kan være en detalje, fx en Nettopose der ligger og flyder i hjørnet af billedet, og som fotografen ikke så, da billedet blev taget, men som efterfølgende tager al opmærksomheden fra

helheden. Struktur i billedet kan opnås ved hjælp af farver, former, flader eller linjer, der danner en symmetri eller skaber en struktur.

Dybde - fra to til tre dimensioner

Et fotografi er to-dimensionelt, men det er fotografens opgave at gøre det tre-dimensionelt for læseren ved at skabe dybde i billedet. Dybde handler om, at billedet har en forgrund, mellemgrund og baggrund. Dybden kan også skabes gennem linjer, former og skygger, der trækker læserens øje ind i billedet, fx en lang skygge skabt af lyset eller lange linjer, der suger øjet til sig.

Lys og mørke

Fotografer bruger lyset til at få læserens øjne til at se på bestemte elementer og udelade andre. Det kan fx ske ved at sørge for at bestemte elementer eller dele af billedet er mørkere eller helt sorte. På den måde fremstår de lyse elementer som mere betydningsfulde. Samtidig giver den store forskel mellem de lyse og mørke elementer fotografiet en grafisk effekt, og der opstår nogle modsætninger, som fanger læserens blik. Kontrasten påvirker fotografiets indhold, og det er en udfordring at styre kontrasten. Bliver kontrasterne for store, tager det al opmærksomheden. Bliver kontrasterne for små, bliver fotografiet gråt og ligegyldigt.

Symboler

Fotografiet gør i stor udstrækning brug af symboler. Ved at bruge symboler kan fotografen skabe en vis stemning og sende forskellige associationer til læseren. Nogle symboler er klare og tydelige, som fx et ur. Det vil de fleste af os opfatte og tolke ens, mens vi tillægger andre symboler noget forskelligt afhængigt af den kultur, vi er en del af, fx et kors.

Det amerikanske flag er et meget konkret symbol, der bliver opfattet meget forskelligt afhængigt af læserens nationalitet og sympati for USA. I forbindelse med muhammed-tegningerne så vi verden rundt billeder af det danske flag i flammer. Den symbolik, følelser og stemninger, sådanne billeder sender til læseren, er meget forskellige afhængigt af nationalitet og overbevisning. Mere ukonkrete symboler som fx truende skyer, mørke skygger eller lignende er med til at give fotografiet en særlig stemning, som læseren kan sætte i forbindelse med resten af fotografiets elementer.

Synsvinkel

Hvor langt væk eller hvor tæt på motivet befinder fotografen sig? Og hvorfor? Et oversigtsbillede giver læseren et indblik i, hvilken sammenhæng motivet er taget i. Mens et nærbillede kommer tæt på og giver en helt anden virkning. Se minilex på www.vildmeddansk.gyldendal.dk under analyseværksted for uddybning

af begreberne oversigt, total, halvtotal, nærbillede, close-up).

Perspektiv

Når man tager et fotografi af en person nedefra - fra frøperspektiv - så udtrykker billedet, at her er en magtfuld og ophøjet person. Det er de færreste mennesker der tager sig godt ud, når de

bliver fotograferet nedefra. Portrættet af Che på side 133 er taget i et lille frøperspektiv, og når det ikke overdrives, har det en god effekt.

Oppefra - fra fugleperspektiv - ser man ned på personen, og personen på fotografiet kommer i en lavere position end læseren. Man ser ned på personen.

Nærlæs og analysér fotografi

Læs siderne om fotografiets virkemidler (side 127-130). Gå i grupper, og fordel fotografierne på de foregående sider i kapitlet imellem jer. Et fotografi pr. gruppe.

Det kræver både indlevelse og distance at nærlæse fotografier. I kan begynde med at nærlæse ved at brainstorme de tanker, følelser og stemninger, som billedet vækker i jer. Skriv hver især de første 10 ord ned, som billedet får jer til at tænke på. Drøft ordene i gruppen.

- Analysér fotografiet ved at drøfte de fotografiske virkemidler, og hvordan de kommer til udtryk i billedet.

I kan også gå ind på www.vildmeddansk.gyldendal.dk under analyseværksted og få inspiration til jeres analyse.

- Se på den sammenhæng, billedet er taget i, og drøft, hvilken genre billedet tilhører: nyhed eller reportage? Begrund jeres mening.
- Fortolk billedet. Se på de associationsord, som I indledte med, og sammenlign dem med det, I er nået frem til gennem analysen. Hvad drejer billedet sig egentlig om?
- Fremlæg jeres analyser for klassen.

POLITIKEN d. 9. august 2008

Ahmed var bange for ballade, hvis han kom hjem uden sin sko

29. juli kostede striden om muren mellem Israel og Vestbredden en 11-årig dreng livet. Han ville bare hente sin sko

Af Jan Grarup, Na'alin

Der er helt stille. Gulvet i moskeen i den lille landsby Na'alin mellem Jerusalem og Tel Aviv er blevet ryddet for at gøre plads til den spinkle drengeskrop, som er svøbt i det palestnensiske flag. Ahmed Ussam Yusef Moussa blev dræbt af Israelsk grænsepolitiet efter kampe mellem landsbyens beboere og politiet. Grænsepolitiet beskytter arbejderne, der bygger videre på muren - eller 'hegnet', som israelerne kalder den.

Landsbyen Na'alin er netop nu midtpunkt for kampene. Snart vil muren afskære landsbyens beboere fra deres flere hundrede hektar olivenlunde, hvilket vil betyde svære økonomiske tab for palestnenserne. Inden Ahmeds krop blev lagt på gulvet i moskeen, var han blevet hentet på lighuset i Ramallah, derefter kørt i kortage tilbage til landsbyens udkant. Herfra blev hans lig båret igennem landsbyen under tumultagtige scener, slagsmål med den israelske hær, tåregas og chokgranater. I et hus tæt ved gravpladsen blev Ahmed båret ind i det hus, som plejede at være hans hjem. Her så hans mor ham for sidste gang. Og sagde farvel til sin søn, inden han skulle begravnes.

Ahmed deltog ikke i kampene ved muren. Han så på! Han var en lille dreng, ikke en stor, stærk mand, som kunne stille noget op over for overmagten. Endelige knuste sten så langt, som det ville kræve.

Under kampene mistede han sin sko. Og af frygt for skældud fra faderen ville han hente den. Under skubben og masen fik han fat i sin sko og ville forlade kamppladsen. Her blev han skudt af et enkelt skarpt skud. Dræbt på stedet. Uden forvarsel. Ingen advarselsskud. Ingenting bare et enkelt skarpt skud rettet direkte mod Ahmeds hoved, på tæt afstand.

I moskeen er der helt stille. Mødsætningen mellem roen i moskeen og den infernalske larm på gaden er total. Vreden bliver afløst af en dyb og inderlig sorg. Der bliver bedt for Ahmed, for et frit Palæstina, for frihed, retfærdighed. Men mest Ahmed og hans familie. Moskeen er fyldt til bristepunktet med både voksne og børn. Efter bønnen sætter Ahmeds far sig ved siden af liget af sin søn. Lægger forsigtigt hånden på hans kind, stryger den blidt. Han retter på det flag, drengen er indsvøbt i, tager sin mobiltelefon frem og retter den mod sin søn. På den

lille skærm kan jeg se Ahmed. Han bliver fotograferet - et sidste billede, et minde for altid. En fars minde om sin søn.

Kort efter bliver Ahmed begravet i Na'alin - og kort efter igen fortsætter kampene ved muren. Landsbyen er blevet stille igen. Ahmed Ussam Yusef Moussa blev skudt 29. juli 2008. Han blev 11 år.

jan.grarup@pol.dk

FAKTA

En anden hverdag - livet på vestbredden
Politikens fotograf Jan Grarup har sammen med det amerikanske magasin Newsweek været i Israel, hvor de har fået et sjældent indblik i hverdagen, som den leves i brudfladen mellem israelere og palæstnensere på Vestbredden og i Jerusalem. Politiken bringer i disse dage et udvalg af fotografierne fulgt af Jan Grarups personlige notater fra rejsen.